

Pellervon
taloustutkimus

Lausunto
3.5.2022

Pellervon taloustutkimus PTT:n lausunto Valtiovarainvaliokunnalle

VNS 2/2022 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026

Talouden näkymät

Taloudessa jatkuu erittäin suuri epävarmuus tulevasta kehityksestä. Venäjän hyökkäys heikentää huomattavasti Suomen ja Euroopan talouskasvua tänä vuonna. Sodan tapahtumilla ja lopputuloksella on suuri vaikutus Suomen turvallisuuspoliittisen aseman lisäksi myös Suomen talouden pitkän aikavälin näkymiin.

Koronakriisi ei myöskään ole ohi. Kiinan tiukka koronapolitiikka on johtanut laajoihin sulkutuimiin, joilla on suuri vaikutus sekä Kiinan talouskasvuun että globaaleihin tuotanto- ja logistiikka ketjuihin. Sulkutoimet todennäköisesti vielä laajenevat.

Länsimaiden kysynnän nopea toipuminen koronakriisistä sai hinnat nousuun. Hintojen nousua on edelleen pahentanut Venäjän hyökkäys ja nousua tulee aiheuttamaan myös Kiinan koronatoimet.

Hintojen nousu on saanut keskuspankit kiristämään rahapolitiikkaansa ja ensimmäiset koronnostot on jo nähty. Suhteessa inflation korot ovat kuitenkin ennätyksellisen matalat. Keskuspankeilla onkin hyvin hankala tilanne, kun ne pyrkivät pois pitkään jatkuneesta poikkeuksellisen rahapolitiikan oloista, samalla, kun sodan ja koronan aiheuttama tarjontashokki nostaa hintoja rajusti.

Hintojen nousulla on merkittävä vaikutus kotitalouksille, joiden ostovoima heikkee selvästi. Erityisen hankala tilanne on köyhissä maissa ja vähävaraisissa kotitalouksissa, joilla ei ole suuria puskureita, ja joiden kulutuskorissa tänä vuonna merkittävästi kallistuvalla ruualla on iso paino. Hintojen nousu aiheuttaneekin yhteiskunnallisia levottomuuksia ympäri maailmaa.

Julkisen talouden suunnitelman perustana olevan VM:n ennusteen mukaan Suomen BKT kasvaa tänä vuonna 1,5 % ja sitten kasvu laskee tasaisesti 1,7 prosentista 1,2 prosenttiin vuosina 2023-2026. Erittäin suuren epävarmuuden

vallitessa kannattaa kuitenkin varautua siihen, että kasvu vaihtelee huomattavasti enemmän.

PTT:llä on selvästi pessimistisempi näkemys Ukrainen sodan ja hintojen vaikutuksesta talouskasvuun, jotka vähentäisivät BKT:n kasvua noin 2-3 prosenttiyksikköä ja Suomen BKT:n kasvu olisi tänän vuonna vain noin 0,5 prosenttia. Arvio on kuitenkin hyvin riippuvainen sodan tapahtumista.

Kehyspoikkeukset

Hallituskautta olevat leimanneet poikkeukselliset tapahtumat ja ne ovat näkyneet myös finanssipolitiikassa. Hallitus luopui väliaikaisesti keväällä 2020 täysin kehyksistä koronapandemian seurauksena. Lisäksi hallitus korotti keväällä 2021 aiemmin HO:ssa sovittua kehystasoa koronapandemian terveys- ja talouspoliittisten vahinkojen minimoimiseksi.

Vuoden 2020 kehyksistä luopuminen oli koronakriisin oloissa varsin perusteltua. Myöskin kehysten nostaminen keväällä 2021 oli kertaluontoisena toimenpiteenä perusteltu. Uskottavuuden takaamiseksi olisi tänä keväänä normaalioloissa tullut tiukasti pitäytyä asetetussa kehystasossa. Näin erityisesti, koska talous oli toipunut hyvin koronapandemiasta, ja inflaatiopaineet olivat kasvaneet.

Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaan muutti kuitenkin tilanteen uudelleen myös kehysten näkökulmasta. Muuttunut turvallisuustilanne lisäsi tarvetta merkittäville lisäpanostuksille. Ne on syytä tehdä siinä laajuudessa mikä arvioidaan tarpeelliseksi. Hallituksen päätökset määrärahojen lisäämisestä maanpuolustukseen, huoltovarmuuteen ja pakolaisten avustamiseen ovatkin perusteltuja.

Myöskin panostukset vihreän siirtymän nopeuttamiseksi ovat perusteltuja. Tässä on kuitenkin tarpeen huomioida, että myös RRF:ssä on osoitettu merkittävässä määrin määrärahoja vihreään siirtymään. Täten onkin tärkeätä tarkkaan arvioida tarjontapuolen kykyä vastata kasvavaan julkiseen ja yksityiseen kysyntään. Lisäpanostusten riskinä on, että saadaan ainoastaan investointien hintojen nousu ilman, että investoinnit lisääntyvät reaalisesti.

Määrärahapäätöksiä

Parlamentaarisesti on sovittu, että Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Tässä kehyksissä otetaan ensimmäiset askeleet tavoitteen

täytäntöönpanosta. Tavoite on hyvin kannatettava, ja sillä saadaan toivottavasti nopeutettua Suomen viime vuoden heikkoa tuottavuuden kasvua. Tutkimus- ja kehitysmenoja lisätessä täytyy kuitenkin ottaa huomioon Suomen työikäisen väestön väheneminen ja nuorten koulutusasteen kasvun pysähtyminen. Tutkimus- ja kehitystoiminta on varsin työvoimavaltaista eikä menojen nostolla saavuteta haluttuja tuloksia, jos koulutettua työvoimaa ei ole tarjolla.

Turvattomana aikana tarvitsemme kansallista yhtenäisyyttä. Tämän vuoksi hallituksen päätös sosiaaliturvan ennenaikaisesta korottamisesta kohonneiden elinkustannusten perusteella on perusteltu. Hintojen nousun laaja kompensoiminen ei kuitenkaan ole perusteltua. Tarjontarajoitteista johtuvan hintojen nousun kompensoiminen johtaa vain hintojen nousuun entisestään.

Talouspolitiikan suuntaviivat

Ennusteet ovat nyt äärimmäisen epävarmoja, ja talouden tilanne saattaa muuttua nopeastikin. Suuren epävarmuuden olosuhteissa talouspolitiikan fokus pitää olla lähitulevaisuudessa.

Heikentynyt turvallisuustilanne edellyttää lisäpanostuksia valtion budjetista. Menopaineista huolimatta finanssipolitiikassa on syytä noudattaa malttia ja kuralaisuutta. Finanssipolitiikasta ei pidä tehdä ylimääräistä epävakauden lähdeksi. Myös kriisioloissa tehdyt tarpeelliset menojen lisäykset tulevat maksettaviksi ja tehdyt panostukset ovat jostain muusta pois. Tämä on hyvä pitää mielessä päätöksiä tehdessä. Nyt ei ole yleisten veronalennusten aika tai kriisiin liittymättömien uusien menojen aika.

Kriisinkin aikana on syytä etsiä ratkaisuja talouden rakenteellisiin haasteisiin, jotka ovat hyvin tunnistettu hallituksen kestävyystiekartassa.

Lisätietoja:

Janne Huovari
040 164 8141
janne.huovari@ptt.fi